

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра філософії та релігієзнавства

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної
і навчальної роботи та рекрутації
проф. Гаврилюк С. В.

Протокол № 7 від 19.09. 2018 р.

ПРОГРАМА

нормативної навчальної дисципліни

ЦЕРКВА І ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО В УКРАЇНІ

Підготовки магістрів

спеціальності 031 Релігієзнавство

освітньої програми «Релігієзнавство, міжконфесійні відносини»

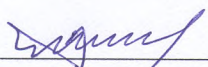
Програма навчальної дисципліни «Церква і громадянське суспільство в Україні»
підготовки магістрів, галузі знань 03 Гуманітарні науки, спеціальності 031 Релігієзнавство, за
освітньою програмою «Релігієзнавство, міжконфесійні відносини».

Розробник: Борейко Ю. Г., доцент, доктор філософських наук, завідувач кафедри філософії
та релігієзнавства

Рецензент: Возняк С. С., доцент, кандидат філософських наук, доцент кафедри культурології
та хореографічного мистецтва

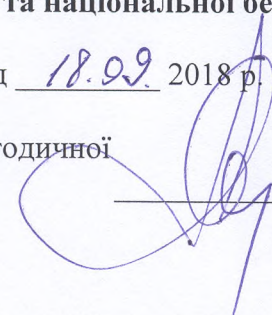
**Програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри філософії
та релігієзнавства**

протокол № 2 від 12 вересня 2018 р.

Завідувач кафедри: (Ю. Г. Борейко)

**Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною комісією факультету
історії, політології та національної безпеки**

протокол № 1 від 18.09 2018 р.

Голова науково-методичної
комісії факультету (А. Г. Шваб)

**Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною радою
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки**

Протокол № від _____ 2018 р.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	03 Гуманітарні науки, 031 Релігієзнавство Релігієзнавство, міжконфесійні відносини Магістр	Нормативна
Кількість годин/кредитів 150/5		Рік навчання 5
		Семестр 9
		Лекції 22 год.
		Практичні (семінарські) 32 год. Лабораторні ____ год. Індивідуальні ____ год.
		Самостійна робота 84 год.
ІНДЗ: є		Консультації 12 год.
	Форма контролю: залік	

2. АНОТАЦІЯ КУРСУ:

Програма навчальної дисципліни «Церква і громадянське суспільство в Україні» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістра спеціальності «Релігієзнавство», за освітньою програмою «Релігієзнавство, міжконфесійні відносини». Програма дисципліни містить два змістових модулі: 1) Релігійні організації і громадянське суспільство; 2) Церква у суспільному житті сучасної України.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є взаємодія релігійних організацій з громадянським суспільством в Україні та світі. Метою курсу є формування цілісного уявлення про функціонування релігійних організацій у сучасному суспільстві, ознайомлення студентів із колом проблем, пов'язаних із взаєминами церкви та громадянського суспільства.

Завдання курсу полягають у виявленні проблем релігійно-церковного життя у контексті розвитку сучасного суспільства; окресленні ролі Церкви у функціонуванні суспільних інститутів; взаємодії Церкви і суспільства в галузі освіти; соціальної діяльності релігійних організацій; значення діяльності мирянських організацій у структурі громадянського суспільства.

Вивчення курсу «Релігійні організації в структурі громадянського суспільства» ґрунтується на міжпредметних зв'язках з іншими релігієзнавчими дисциплінами, філософією, політологією, соціологією, історією, правознавством.

3. КОМПЕТЕНЦІЇ

До кінця навчання студенти будуть компетентними у таких питаннях:

- поняття релігійної організації, релігійного об'єднання, релігійної групи та порядок утворення і державної реєстрації релігійної організації;
- специфіку правових основ співпраці церкви й армії, функціонування інституту капеланства в європейських державах та Україні, форми взаємодії держави і церкви в питаннях зміцнення сім'ї та шлюбу, діяльність церков у пенітенціарній системі;
- релігійна і релігієзнавча освіта, порядок створення релігійного навчального закладу, суспільне значення державного визнання документів про вищу духовну освіту;
- соціальне служіння як духовно-практична діяльність релігійних спільнот, напрямки, форми, змістовне наповнення соціального служіння церков, засоби соціального служіння церков і релігійних організацій;
- мирянська організація як громадсько-релігійна інституція, значення мирянського руху в системі позакультової діяльності християнських церков, православний братський рух, організації мирян Римо-католицької церкви в Україні, греко-католицькі мирянські об'єднання;

– суспільно значуща діяльність релігійних громад в Україні, процес соціалізації українського протестантизму, громади іудаїзму та ісламу в сучасному українському суспільстві.

4. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Релігійні організації і громадянське суспільство

Тема 1. Громадянське суспільство і проблеми релігійно-церковного життя в Україні

Церква і громадянське суспільство: співпраця чи протистояння? Церква і політичні організації. Перспективи релігійних процесів в Україні. Релігійний чинник у процесах національної консолідації. Ідея національної церкви і громадянське суспільство. Місіонерство в житті традиційних церков. Український екуменізм як шлях до гармонізації міжконфесійних відносин. Релігія і проблеми духовного здоров'я.

Тема 2. Релігійні організації в українському суспільстві: правові аспекти

Поняття релігійної організації. Релігійне об'єднання. Релігійна група. Порядок утворення і державної реєстрації релігійної організації. Права та умови діяльності релігійних організацій. Контроль за діяльністю релігійних організацій.

Тема 3. Мирянські організації в структурі громадянського суспільства

Мирянський рух у системі позакультової діяльності християнських церков. Мирянська організація як громадсько-релігійна інституція. Православний братський рух. Організації мирян Римо-католицької церкви в Україні. Греко-католицькі мирянські об'єднання.

Тема 4. Взаємодія Церкви і суспільства в галузі освіти

Релігійна освіта. Порядок створення релігійного навчального закладу. Поняття світської і релігійної освіти. Підготовка кадрів релігійними навчальними закладами. Правові підстави створення недільних шкіл, дитячих освітньо-виховних закладів релігійного спрямування. Суспільне значення державного визнання документів про вищу духовну освіту.

Змістовий модуль 2. Церква у суспільному житті сучасної України

Тема 5. Церква у функціонуванні суспільних інститутів

Військова служба і свобода совісті. Церква і армія, правові основи співпраці. Інститут капеланства в європейських державах та Україні. Форми взаємодії держави і церкви в питаннях зміцнення сім'ї і шлюбу. Діяльність церков у пенітенціарній системі.

Тема 6. Соціальна діяльність релігійних організацій

Соціальне служіння як духовно-практична діяльність релігійних спільнот. Соціальна діяльність релігійних організацій в Україні. Напрямки, форми, змістовне наповнення, засоби соціального служіння церков і релігійних організацій. Пошук віросповідними спільнотами механізмів здійснення харитативної, благодійницької, душпастирської діяльності. Структурно-функціональна готовність релігійних організацій здійснювати соціальне служіння. Проблеми в реалізації релігійними інституціями потенціалу щодо соціального служіння. Перспективи соціального служіння церков у сучасній Україні.

Тема 7. Суспільно значуща діяльність протестантських громад в Україні

Соціально-демографічна структура протестантських громад України. Процес соціалізації українського протестантизму. Проблеми протестантських громад в Україні. Протириччя між поколіннями, між віруючими з різним соціальним і духовним досвідом, освітнім рівнем. Асиміляція новонавернених, еміграція, національне відродження і космополітичні акценти. Місіонерська активність протестантських громад.

Тема 8. Громади іудаїзму та ісламу в українському суспільстві

Єврейське культурне і релігійне життя в Україні на сучасному етапі. Проблеми релігійно-соціального розвитку. Відсутність наступності релігійної традиції українського єврейства. Допомога з боку закордонних єврейських закордонних релігійних центрів. Рух Хабар-Любавіч. Громади прогресивного іудаїзму в сучасній Україні. Всеукраїнський єврейський конгрес. Конфедерація єврейських громад України. Проблема еміграції українських євреїв.

Мусульманські громади в сучасній Україні. Культурно-просвітницькі організації татар і азербайджанців. Ісламський культурний центр. Благодійницькі організації мусульман. Партія мусульман України. Міжнародні контакти мусульманських громад України.

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Усього	у тому числі			
		Лек.	Практ. (семін.)	Конс.	Сам. роб.
1	2	3	4	5	6
Змістовий модуль 1. Релігійні організації і громадянське суспільство					
Тема 1. Громадянське суспільство і проблеми релігійно-церковного життя в Україні	19	4	4	1	10
Тема 2. Релігійні організації в українському суспільстві: правові аспекти	17	2	4	1	10
Тема 3. Мирянські організації в структурі громадянського суспільства	18	2	4	2	10
Тема 4. Взаємодія Церкви і суспільства в галузі освіти	18	2	4	2	10
Разом за змістовим модулем 1	72	10	16	6	40
Змістовий модуль 2. Церква у суспільному житті сучасної України					
Тема 5. Церква у функціонуванні суспільних інститутів	21	4	4	1	12
Тема 6. Соціальна діяльність релігійних організацій	18	2	4	2	10
Тема 7. Суспільно значуща діяльність протестантських громад в Україні	18	2	4	2	10
Тема 8. Громади іудаїзму та ісламу в українському суспільстві	21	4	4	1	12
Разом за змістовим модулем 2	78	12	16	6	44
Всього годин	150	22	32	12	84

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

№ з/п	Тема	Кількість годин
Змістовий модуль. Релігійні організації і громадянське суспільство		
1	Новітні релігійні течії і психічне здоров'я особи	10
2	Законодавче забезпечення діяльності релігійних об'єднань. Релігійна група	10
3	Позакультурна діяльність християнських церков в Україні	10

4	Підготовка кадрів релігійними навчальними закладами	10
5	Військова служба і свобода совісті. Інститут капеланства в Україні	12
6	Механізми здійснення харитативної, благодійницької, душпастирської діяльності релігійних організацій	10
7	Процеси соціалізації українського протестантизму	10
8	Проблеми релігійно-соціального розвитку та міжнародних контактів. громад іудаїзму й ісламу в Україні	12
	Разом	84

6. ВИДИ (ФОРМИ) ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ ЗАВДАНЬ

Індивідуальним навчально-дослідним завданням є написання реферату-доповіді. Реферат-доповідь – це розв’язання конкретної проблеми, яке ґрунтоване на теоретичному осмисленні вивченого матеріалу та опрацьованої літератури з урахуванням суспільно-значущих тем. Рекомендований обсяг – 12-15 сторінок (22000-2500 знаків).

Реферат повинен містити вступну частину, основну частину, висновки. Вступна частина повинна містити обґрунтування актуальності теми, постановку проблеми, формулювання завдань, зазначення методів дослідження проблеми, аналіз джерел, на основі котрих підготовлений реферат. Основна частина включає аналіз, коментарі, факти, аргументацію власної позиції. Висновки – це короткі і обґрунтовані підсумки проведеного дослідження. В роботі обов’язково повинні бути посилання на джерела, які використовував автор. В цілому змістову структуру реферату можна узагальнити наступним чином: короткий зміст (анотація) – 150-200 знаків, ключові слова, вступ, основна частина, висновки.

В оцінюванні будуть враховані: актуальність та чітке формулювання проблеми, повнота висвітлення теми, розв’язання проблеми, грамотність оформлення.

Творча робота має проблемний характер; передбачає ґрунтовне опрацювання матеріалу, першоджерел та додаткової літератури. Максимальна кількість балів, яку отримує студент за виконану роботу на “відмінно”- 10, “добре” – 9, “задовільно” – 6-7.

Тематика рефератів

1. Церква і громадянське суспільство.
2. Правові аспекти створення та діяльності релігійних організацій в Україні.
3. Церква у процесах функціонування суспільних інститутів.
4. Взаємодія Церкви і суспільства в освітній сфері.
5. Соціальна діяльність релігійних організацій в Україні.
6. Мирянські рухи в структурі громадянського суспільства.
7. Православні братства в структурі громадянського суспільства в Україні
8. Суспільно значуща діяльність протестантських громад в Україні
9. Громади релігійних меншин в українському суспільстві.
10. Новітні релігійні течії і психічне здоров’я особи.

7. РОЗПОДІЛ БАЛІВ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Залік проводиться шляхом визначення підсумкової оцінки за 100-бальною шкалою і складається із сумарної кількості балів за:

1. поточне оцінювання з відповідних тем (30 балів);
2. виконання ІНДЗ, які зараховуються у поточний контроль (10 балів);
3. модульна контрольна робота (60 балів).

Поточний контроль (макс = 40 балів)								Мод. контр. (макс = 60 бал)	Заг. к-ть балів	
Модуль 1							Модуль 2	Модуль 3		
ЗМ1				ЗМ2				ІН ДЗ	МКР 1 МКР 2	
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	10	30 30	100
3	4	4	4	4	4	4	3			

Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів на практичних заняттях

Рівні навчальних досягнень	Оцінка в балах (за 12-бальною шкалою)	Критерії оцінювання
Початковий (понятійний)	1	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні засвоєння окремих термінів, фактів без зв'язку між ними; відповідає на запитання, які потребують відповіді «так» чи «ні»
	2	Студент мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності, робить спробу знайти способи дій, розповісти суть заданого, проте відповідає лише за допомогою викладача на рівні «так» чи «ні», може самостійно знайти в підручнику відповідь
	3	Студент намагається аналізувати на основі побутових знань і навичок; виявляє окремі властивості, спроби виконання вправ, дій репродуктивного характеру, за допомогою викладача робить прості розрахунки за готовим алгоритмом
Середній (репродуктивний)	4	Студент володіє початковими знаннями, знає близько половини матеріалу, здатний відтворити його відповідно до тексту підручника або пояснень викладача, провести за зразком економічні розрахунки; слабо орієнтується у поняттях, визначеннях, самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі
	5	Студент знає більше половини навчального матеріалу, розуміє сутність предмета, може дати визначення економічних понять, однак із помилками, впевнено працювати з підручником, самостійно оволодіти частиною навчального матеріалу; робить прості розрахунки за алгоритмом, але висновки не логічні, не послідовні
	6	Студент розуміє основні положення навчального матеріалу, може поверхово аналізувати події, економічні ситуації, робить певні висновки; відповідь може бути правильною, проте недостатньо осмисленою, самостійно відтворює більшу частину матеріалу; вміє застосовувати знання під час розв'язування розрахункових завдань за алгоритмом, користуватися додатковими джерелами

Достатній (алгоритмічний-дієвий)	7	Студент правильно і логічно відтворює матеріал, розуміє основоположні теорії і факти, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними, вміє наводити приклади на підтвердження думок, застосовувати знання у стандартних ситуаціях; за допомогою викладача може скласти план реферату, виконати і оформити його, користуватися додатковими джерелами, правильно використовувати термінологію, скласти прості таблиці, схеми
	8	Знання студента досить повні, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, логічно висвітлює суспільні події в державі і за рубежом, вміє аналізувати, робити висновки до економічних розрахунків; відповідь його повна, логічна, обґрунтована, однак із деякими неточностями; вміє самостійно працювати, може підготувати реферат і захистити його положення
	9	Студент вільно володіє вивченим матеріалом, застосовує економічні знання у дещо змінених ситуаціях, вміє аналізувати і систематизувати інформацію, робить аналітичні висновки, використовує загальновідомі докази у власній аргументації, чітко тлумачить економічні поняття, формулювання законів, нормативних документів, може самостійно опрацювати матеріал, виконує прості творчі завдання; має сформовані типові навички
Високий (творчий професійний)	10	Студент володіє глибокими і міцними знаннями та використовує їх у нестандартних умовах, ситуаціях; може визначати тенденції та суперечності процесів; робить аргументовані висновки, практично оцінює окремі нові факти, явища, процеси, самостійно визначає мету власної діяльності; розв'язує творчі завдання, може сприймати іншу позицію як альтернативну, знає суміжні дисципліни, використовує знання, аналізуючи економічні явища
	11	Студент володіє узагальненими знаннями, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях, уміє знаходити джерела інформації та аналізувати їх, ставити і розв'язувати проблеми, застосовувати вивчений матеріал для власних аргументованих суджень у практичній діяльності (диспути, дискусії, круглі столи), спроможний за допомогою викладача підготувати виступ на студентську наукову конференцію, самостійно вивчити матеріал, визначити програму своєї пізнавальної діяльності, знаходити інформацію в публікаціях, Інтернеті, мультимедійних програмах, оцінювати економічні явища в суспільстві, виявляє свою життєву позицію
	12	Студент має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності, використовує широкий арсенал засобів доказів своєї думки, розв'язує складні проблемні завдання, схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; уміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію, виявляє власне ставлення до неї, виконує науково-дослідну роботу, логічно та творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває

		свої здібності й нахили; використовує Інтернет, моделює економічні ситуації в нестандартних умовах
--	--	--

Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів на МКР

4 бали – студент може розрізнити об’єкт навчання і відтворити деякі його елементи, мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності.

6 балів – студент фрагментарно відтворює незначну частину навчального матеріалу, має не чіткі уявлення про об’єкт навчання, виявляє здатність елементарно викладати думку, може відтворити кілька термінів, явищ, без зв’язку між ними; повинен вибрати вільний варіант відповіді.

10 балів – студент має початковий рівень знань; знає близько половини навчального матеріалу; здатний відтворити його відповідно до тексту підручника або пояснень викладача, повторити за зразком певну дію, описує явища, процеси без пояснень причин; за допомогою викладача здатен відтворити їх послідовність, слабко орієнтуються в поняттях, має фрагментарні навички в роботі з підручником, самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі, здатен давати відповіді на прості, стандартні запитання, виявляє інтерес до навчального матеріалу.

16 балів – Студент знає більше половини навчального матеріалу, розуміє основний навчальний матеріал, здатний з помилками й неточностями дати визначення понять, сформулювати правило, здатен відтворити його з помилками та неточностями, має стійкі навички роботи з текстом підручника, може самостійно оволодіти більшою частиною заданого матеріалу, формулює поняття, наводить приклади, знає основні дати, орієнтується в хронології, підтверджує висловлене судження одним-двома аргументами; здатен використовувати научні матеріали; відповіді непослідовні та нелогічні.

18 балів – студент виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу, може поверхово аналізувати події, процеси, явища і робити певні висновки; відповідь його правильна, але недостатньо осмислена; самостійно відтворює більшу частину навчального матеріалу; відповідає за планом, висловлює власну думку щодо теми, вміє застосовувати знання при розв’язуванні задач за зразком; користується додатковими джерелами.

20 балів – студент правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, розуміє основоположні теорії і факти, встановлює причинно-наслідкові зв’язки між ними; уміє наводити окремі власні приклади та підтвердження певних думок, застосовувати вивчений матеріал у стандартних ситуаціях; самостійно користується додатковими джерелами; частково контролює власні навчальні дії; правильно використовує термінологію; складає таблиці та схеми.

22 балів – знання студента є достатньо повними, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, логічно висвітлює події з точки зору смислового взаємозв’язку, уміє аналізувати, встановлювати найсуттєвіші зв’язки і залежності між явищами, фактами, робити висновки, загалом контролює власну діяльність. Відповідь повна, логічна, обґрунтована, але з деякими неточностями.

24 балів – студент вільно володіє навчальним матеріалом, застосовує знання в дещо змінених ситуаціях, уміє аналізувати і систематизувати інформацію, використовує загальновідомі докази у власній аргументації; висловлює стандартну аргументацію при оцінці дій, процесів, явищ; чітко тлумачить поняття; здатен до самостійного опрацювання навчального матеріалу.

26 балів – студент володіє глибокими і міцними знаннями, здатний використовувати їх у нестандартних ситуаціях; може визначати тенденції та протиріччя процесів; робить аргументовані висновки; критично оцінює окремі нові факти, явища, ідеї; використовує додаткові джерела та матеріали; самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності; вирішує творчі завдання; відрізняє упереджену інформацію від об’єктивної; здатен сприйняти іншу позицію як альтернативну.

28 балів – студент володіє узагальненими поняттями з предмета, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях, уміє знаходити джерело інформації та аналізувати її, ставити і розв’язувати проблеми, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особисту позицію щодо них.

30 балів – студент має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності, користується широким арсеналом засобів-доказів своєї думки, вирішує складні проблемні завдання, схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; вміє ставити і розв’язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію, виявляє власне ставлення до неї; самостійно виконує науково-дослідну роботу; логічно і творчо викладає матеріал письмовій формі; розвиває свої обдарування та нахили.

Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90 – 100	Відмінно	Зараховано
82 – 89	Дуже добре	
75 - 81	Добре	
67 -74	Задовільно	
60 - 66	Достатньо	
1 – 59	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)

8. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Бабій М. Ю. Свобода совісті: філософсько-антропологічне і релігієзнавче осмислення / М. Ю. Бабій. – К.: Вища школа, 1994. – 359 с.
2. Бондаренко В. Розвиток та інституалізація конфесійної мережі в Україні як вияв релігійної свободи / В. Бондаренко // Релігійна свобода: мас медіа, школа і церква як суспільні фактори утвердження. – К., 2001. – Вип. 5. – С. 34-45.
3. Бусбі Л. Американський досвід релігійної свободи / Л. Бусбі // Релігійна свобода: мас медіа, школа і церква як суспільні фактори утвердження. – К., 2001. – Вип. 5. – С. 46-59.
4. Гуменний М. До проблеми душпастирства в Збройних силах України / М. Гуменний // Християнство і духовність. – К., 1998. – С. 246-252.
5. Єврейська історія та культура в Україні. – К., 1997. – С. 18-23.
6. Єленський В. Є. Інституційована релігія в посттоталітарному соціумі / В.Є. Єленський // Сучасна релігійна ситуація в Україні: стан, тенденції, прогнози. – К., 1994. – С. 102-118.
7. Єленський В.Є., Перебенесюк В.П. Релігія. Церква. Молодь / В.Є. Єленський. – К., 1996. – С. 85-101.
8. Закон України "Про альтернативну (невійськову) службу" в редакції від 18.02.1999 р. // Голос України. – 1999. – 16 березня.
9. Закон України "Про свободу совісті та релігійні організації" // Людина і світ. –1991. – №7. – С. 5-12.
10. Здіорук С. Церковна політика і геоконфесійні інтереси України / С. Здіорук // Віче. – 1993. – 8. – С. 84-94.
11. Історія релігій в Україні: [Навч. посібник] / А.М. Колодний, П.Л. Яроцький, Б.О. Лобовик та ін.: За ред. А.М. Колодного, П.Л. Яроцького. – К. : Т-во "Знання" 1999. – 699 с.
12. Історія релігій в Україні: Релігійні меншини України. Т. 7. – Київ: УАР, 2011. – 600 с.

13. Історія релігії в Україні: Пізній протестантизм в Україні. Т. 6 (п'ятидесятники, адвентисти, Свідки Єгови) / за ред. П. Л. Яроцького. – Київ-Дрогобич, видавець Сурма С. – 2008. – 632 с.
14. Історія релігії в Україні: Нові релігії України. Т. 8. – Київ: УАР, 2010. – 828 с.
15. Історія релігії в Україні: [У 10-ти т.] – К., 1996-2004. – Т. 10. Релігія і церква років незалежності України. – Дрогобич: Коло. – 2003. – 616 с.
16. Лубська М. Реалізація та захист конституційного права на свободу світогляду та віросповідання в Україні / М. Лубська // Релігійна свобода: природа, правові і державні гарантії. – К., 1999. – С. 35-42.
17. Модели церковно-государственных отношений стран Западной Европы и США: Сб. научн. тр. / Под общ. ред. А. Колодного // Інформаційно-аналітичний бюлетень Українсько-Американського Бюро захисту прав людини. – Вип. 15. - К.-Харків, 1996. - С. 43-48.
18. Панченко П. Релігійні конфесії в Україні в контексті історизму / П. Панченко. – К.: : Український Центр духовної культури, 2003. – 233 с.
19. Правові основи свободи совісті, релігії та релігійних організацій // Збірник українських і міжнародних правових документів. – К., 2002. – С. 70-86.
20. Свобода совісті, вероисповеданий и религиозных организаций: положения конституций постсоциалистических стран, государств Западной Европы, США, Канады и Японии, международных правовых документов / Сост. Бабий М.Е., науч. ред. Колодный А.Н. // Отделение религиоведения Института философии НАН Украины – К., 1996. – 90 с.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЗАЛІКУ:

1. Церква і громадянське суспільство: співпраця чи протистояння.
2. Церква і політичні організації в Україні.
3. Релігійний чинник у процесах національної консолідації.
4. Місіонерство в житті традиційних церков України.
5. Український екуменізм як шлях до гармонізації міжконфесійних відносин.
6. Релігія і проблеми духовного здоров'я.
7. Поняття релігійної організації.
8. Порядок утворення і державної реєстрації релігійної організації.
9. Права та умови діяльності релігійних організацій.
10. Контроль за діяльністю релігійних організацій.
11. Церква і армія, правові основи співпраці.
12. Інститут капеланства в європейських державах.
13. Капеланство в Україні.
14. Форми взаємодії держави і церкви в питаннях зміцнення сім'ї і шлюбу.
15. Діяльність церков у пенітенціарній системі.
16. Поняття світської і релігійної освіти.
17. Порядок створення релігійного навчального закладу.
18. Створення дитячих освітньо-виховних закладів релігійного спрямування.
19. Суспільне значення державного визнання документів про вищу духовну освіту.
20. Соціальне служіння як духовно-практична діяльність релігійних спільнот.
21. Напрямки, форми, засоби соціального служіння церков і релігійних організацій.
22. Соціальна діяльність релігійних організацій в Україні.
23. Проблеми соціального служіння релігійних інституцій.
24. Мирянський рух у позакультовій діяльності християнських церков в Україні.
25. Мирянська організація як громадсько-релігійна інституція.
26. Православний братський рух в Україні.
27. Організації мирян Римо-католицької церкви в Україні.
28. Греко-католицькі мирянські об'єднання.
29. Соціально-демографічна структура протестантських громад України.
30. Асиміляція новонавернених, еміграція в середовищі протестантів України.

31. Національне відродження і космополітичні акценти протестантизму.
32. Місіонерська активність протестантських громад в Україні.
33. Проблеми протестантських громад в Україні.
34. Єврейське культурне і релігійне життя в Україні на сучасному етапі.
35. Рух Хабар-Любавіч в Україні.
36. Всеукраїнський єврейський конгрес.
37. Конфедерація єврейських громад України.
38. Культурно-просвітницькі організації мусульман України.
39. Благодійницькі організації мусульман в Україні.
40. Партія мусульман України.